

A HOLLAND SAJTÓ.

Hollandia azzal dicsekedhetik, hogy azok közé az európai országok közé tartozik, amelyeknek legkorábban volt újságjuk. A XVI. század végén és a XVII. század elején kezdenek rendszeresen kiadni olyan pamfletet, melyek azelőtt csak bizonyos alkalmakkor jelentek meg. 1620-ból már ismeretes egy lap, mely megfelelt azoknak a feltételeknek, melyek az újság fogalmához tartoznak: rendszeresen, előre meghatározott időben jelent meg és főleg időszerű tudósításokat közölt. Az az állítás azonban, hogy a legrégebb európai lap Amsterdamban látott napvilágot, tévedésen alapszik, mert a legrégebb újság Strassburgból, 1609-ből származik és egy példányát Nürnberg város könyvtárában őrzik.

Eugen Hatin: Németalföld újságai és a titkos sajtó a XVI—XVIII. században c. munkájában több lap nevét említi, melyeket száműzött francia protestánsok nyomtattak Hollandiában s innen titokban csempészték be Franciaországba. így a francia sajtó is — Hátin szerint — a holland szabadság ege alatt sarjadt ki.

Valóságban azonban a szabadság napja nem volt olyan fényes. Erről tanúskodik az a sok küzdelem, mellyel a holland sajtó kibontakozásáért. Mint egyes országokban, Hollandiában is, az újság a *kereskedelmi levelekből* fejlődött ki. A külkereskedelmi ügynökségek irodái és a kereskedelmi hajóvállalatok rendszeresen kaptak híreket külföldi levelezőiktől azokról a többé-kevésbé fontos eseményekről, melyek degen országokban történtek. A tőzsdén beszámoltak ezekről az ú. n. «Courantes» hírekről. Innen a kezdetleges «Courant» elnevezés, melyet még mindig használnak Hollandiában s amelyből a «krant» (újság) szó származott.¹

A legrégebb holland újság, az «Oprechte Haarlemsche Courant» 1930 januárjában ünnepelte fennállásának 275-ik évfordulóját. Ez a sajtótermék átment a holland sajtó fejlődésének minden fokozatán s annak minden küzdelméből kivette részét. A polgári és egyházi hatóságok egyaránt féltek a sajtó nagy befolyásától s minden lehető

A HOLLAND SAJTÓ¹ A bécsi Fugger-háznak támadt az az eredeti ötlete, hogy kiadja vállalatainak régi, 50 évre terjedő jelentéseit. *Fugger Zeitungen 1565—1605* címen 1623-ban meg is jelentek.

elkövettek akadályoztatására. Sok mindennek publikálását engedélytől tették függővé. Óvadékat követeltek. A lap előzetes bemutatását, vagyis a már teljesen kész lapnak hatósági cenzúra elé terjesztését kívánták meg. Így tartott ez két századon át, mert csak a XIX. sz. végén vívták ki a teljes sajtószabadságot.

A holland sajtó igazi fellendülése azon a napon indul meg, mikor fejlődése legnagyobb akadályát: a sajtóbélyeget megszüntették. 1869 július i-én történt meg, 12 évvel előbb, mint a forradalmi Franciaországban. E naptól minden újság nagyobb alakban jelent meg, kibővítette és megsokszorozta rovatait. De előmozdította gyors fejlődését a hírszolgálat eszközeinek: vasútnak, távirónak, telefonnak és rádiónak tökéletesedése is. Elég arra gondolnunk, hogy a XVII—XVIII. sz.-ban a hír csak 3 hét alatt jutott el Rómából Amsterdamba és látjuk, mekkora különbség van az egykori és mostani lehetőségek között.

Ezidőszerint 75 független napilap jelenik meg Hollandiában. De csak 13-at lehet valóban országos tényezőnek mondani. Ezek közül 9 kétszer naponta,¹ a többi csak egyszer és pedig egy esti lap kivételével reggel jelenik meg. (A hetenként kétszer, vagy még nagyobb időközökben megjelenő folyóiratokról nem beszélek.) A 75 napilap közül 8 liberális, 2 szocialista, 1 kommunista, 7 protestáns és 32 katolikus jellegű, 25 semlegesnek mondja magát.

A holland nép belénevelt individualizmusából fakad az a vágy, hogy mindenkinek meglegyen a maga újságja, mely teljesen tükrözeti olvasói gondolkodásmódját. Ez az igény, párosulva a vallási küzdelmekkel, amelyek maguk is politikai pártokhoz kapcsolódnak, szükségszerűen idézte elő az újságok számának tekintélyes szaporodását. Minden politikai párt (van belőlük vagy harminc) és minden szekta (csak Isten tudja, hány van ilyen) arra törekszik, hogy minden nagyobb városban megindítsa saját lapját akár önálló alakban, akár mint a szóbanforgó párt egyik nagy orgánumának «Kopblad»-ját, esetleg mint önálló hetilapot. (A «Kopblad» olyan lap, mely önálló cím adja annak a nagy újságnak, amelytől függ, számos cikkét, kiegészítve bizonyos önálló résszel, mely helyi dolgokkal foglalkozik.)

Hollandia sűrű népessége mellett, hol a városok és falvak egyes vidékeken szinte összeépültek, nagyon könnyű a városból a speciálisan egy vidék számára szerkesztett újságot szétküldeni. Ezért sok helyi lap nem is bírta a városi lap versenyt.²

¹ Névszerint a következők: Nieuwe Rotterdamsche Courant, Handelsblad, Maasbode, Telegraaf, De Tijd, Het Volk, Utrechtsch Dagblad, Vaterland és Nieuwe Courant.

² Pl. a Rotterdamtól vonaton 20 percnyire fekvő Dordrecht városnak azelőtt fontos szerepet játszó helyi újságja volt. A rotterdami sajtó azonban oly

Az önálló nagy lapok között természetesen állandó versengés folyik. A pártlapok a semlegeseket erősen támadják. Elítélik azt a «semlegességet», mely főként üzleti célú s olvasói táborát azzal igyekezik növelni, hogy gondosan kerül minden határozott állásfoglalást. Hogy a pártlapok mennyire szemmeltartják a semleges sajtót, világosan mutatja a következő példa: Ófelsége, a királyné, minden évben trónbeszéddel nyitja meg a parlamentet s kifejti benne a kormányzat programját, amiről a sajtó részletes tudósítást közöl. A kormánypártiak a beszéd érdemeit emelik ki, az ellenzékiek pedig a hibákat keresik. A semlegesek mellőzik a kritikát s mindenről beszámolnak, amit a védelmezők és a támadók felhoztak. Az egyik politikai lap gondosan megvizsgálta, hogyan állította össze az egyik semleges lap ezt a beszámolót. Végül megállapította, hogy a semleges lap titokban ellenzéki, mert míg a kormánypárti újságokból csak x cm hosszú hasábot vett át, addig az ellenzékiekből sokkal többet. Elfelelte, hogy az ellenzéki kritikák mindig hosszabbak.

Különböző irányzatuk mellett is vannak a holland újságoknak közös jellemvonásai, úgyhogy általánosságban is szólhatunk a holland sajtóról.

Bármily kicsiny is a holland nyelvterület s csekély a hollandul olvasók száma, mégis fenn tudta tartani hírnevét, mely Európa és talán az egész világ legjobban értesült s legkomolyabb sajtói közé sorolja a holland sajtót. Sir Alen Johnstone hollandiai angol attaché háború alatt Európa legmegvesztegethetlenebb sajtójának nevezte a hollandust. Nem érzem magam hivatottnak, hogy összehasonlítást tegyek e téren, de bizton állíthatom, hogy Németalföldön a sajtótudósítás becsületes, lelkiismeretes és tárgyilagos. Az olvasók vagy a hatóságok részéről gyakorolt nyomás, ha erről egyáltalán szó lehet, minimális. A holland újságírók nem lehet megvesztegetni. A tudósításban nagy józanságot tanúsít s a helyi eseményekre szorítkozik.

A holland lapok külsőségeiben, az összeállítás, a forma s technika haladottabb módjaira vonatkozólag követik a külföldi lapok példáját, a feltűnést kereső újságíró módszer azonban nem igen talál követőkre. A holland sajtónak ezen a téren is nagy óvatossággal kell eljárnia, mert az olvasó nem hagyja, hogy egy rikoltó címmel rászédjék s kevéssé fontos tudósítást adjanak a cím alatt.

A hollandus nemcsak «újságokat» keres lapjában, hanem művelődni is akar belőle, ezért sajtójának egyúttal bizonyos oktató jellege is van. Csak újabban igyekeznek élénkebbé tenni a lapot szórakoztató

nagy propagandát fejtett ki, hogy a dordrechtli lap feladta önállóságát s az egyik rotterdami lap «Kopblad»-ja lett. Most legalább három rotterdami újság versenyez a dordrechtiek kegyéért.

tudósításokkal és hírekkel. Az olvasók nagy része igen művelt, több nyelven olvas (angolul, franciául, németül) s általában tájékozott nemcsak a nemzeti, hanem a külföldi viszonyokban is. A holland újságírónak tehát nem szabad felületesnek lennie, ha nem akarja, hogy saját olvasója fogja meg.

Az utcákon nem látni sem újságáros boltokat, sem rikkancsokat. A hollandus előfizet lapjára s azt házhoz szállítják néki. Egészen kivételes, ha ezenfelül is vásárol lapot. Csak néhány kioszkban, pályaudvaron, kikötőben árulnak napilapokat az utasoknak. Történt néhány kísérlet a lapok utcai árusítására, de többnyire eredmény nélkül. Így Groningenben. A város környékén pár évvel ezelőtt négy-szeres gyilkosság történt: négy rendőrt öltek meg egyszerre. A város egy nagy napilapja mindjárt különkiadásban hozta az eseményt nagy címekekkel; abban bízott, hogy nyilvánosan eladhatja. Mindössze négy példány kelt el a rendkívüli különkiadásból.

Aki az újság megjelenése előtt kíváncsi a «legújabb» hírekre, az a szerkesztőségek utcai falára kiakasztott táblákon olvassa el azokat. Vasárnap esténként hatalmas tömegek várják a szerkesztőségek előtt a sporteredmények közlését. (Akárcsak Budapest körüti szerkesztőségei előtt.)

A lapok nagy kiadása, a vasárnapi számot kivéve, este jelenik meg. A rendes előfizető mérsékelt áron megkapja a reggeli kiadásnak egy második példányát, amire azért van szükség, hogy a család fő ezt reggel magával vihesse anélkül, hogy a család többi tagját megfossza vele az újságolvasás örömétől. A reggeli lapban — többé-kevésbé összesűrítve — megtalálja a legfontosabb napi eseményeket. A nagy lapot majd este olvassa el, mert a hollandus sohasem siet, mindig tud várni.

A francia útközben, a villamoson, a metróban, a kávéházban reggelizés közben olvassa újságját. A címsorokból gyorsan tájékozódik, mi van a lapban s a cikkeknek, mint Gombaud mondja, nem szabad hosszabbnak lenni, mint amennyit a metróban a Châtelet állomástól a Palais Royalig elolvashat az ember. Nem így a hollandus, ő nyugodtan szeret olvasni. Csak este, vacsora után veszi kezébe a lapot, elhelyezkedik kényelmes karosszékében, rágyújt és teáját szürcsölgetve elmélyed újságjában.

Milyen a holland újság? Papirosa feltűnően jó. Az oldalszámuk nagyobb a francia lapokénál és formájuk is nagyobb, majdnem akkora, mint a Temps. Egyre több kép van bennük, de itt nem érik el a franciákat. Rendesen külön oldalon vannak a képek. A Handelsblad kezdte a színes képek közlését amerikai példára. Négyszínnyomatú képei igen sikerültek. A lapok beosztása igen különböző. A legtöbb lap a címoldalon rövid tartalmi kivonatot ad. A lap élén régebben

fő-cikk állott, ezt a hazai és a helyi hírek s a különböző események követték.

Ha egy holland napilapot kezünkbe veszünk, legelőször a vezércikk tűnik fel. (Csak újabban szokásos, hogy az első oldalon vastagbetűs sorban szedik ki a lap belsejében részletesen közölt esemény címét.) A vezércikk nagyon népszerű része a holland közönségnek. A semleges lapok különösen a közéleti események erkölcsi mérlegelésével akarnak feltűnni, hogy legalább ezáltal hitessék el, hogy az ő lapjuk sem teljesen közömbös nézetű. Főleg a szombati lapokban találunk vasárnapi olvasmányul szánt épületes cikkeket.

Ha az egyén keveset politizál is (nem ok nélkül kellett a szavazást «kötelezővé» rendelni), a sajtó nem térhet ki előle. Hollandia földrajzi fekvése, három nagyhatalom közti elhelyezkedése kényszeríti arra, hogy minden külföldi esemény iránt érdeklődjék. Egy 20 év óta Párizsban élő hollandus naponta a holland újságból olvassa a *francia* híreket, mert állítása szerint itt bővebb tájékoztatást szerez a francia politikai helyzetről, mint a párizsi lapokban. A holland lapoknak sokszor éppen a kül- országok fővárosaiban élő újságírók a legnagyobb erősségeik. Ezek olvasóikat részletesen tájékoztatják a külföld szellemi, kulturális és tudományos eseményeiről, úgyhogy a hollandusoknál (a németekkel és franciákkal ellentétben) gyakran meglepő, milyen jól ismerik egyes országok politikusait, művészeit, tudósait. Figyelemreméltó azonban, hogy a holland sajtó a magánéletet, különösen a családi életet (a közéleti szereplőktől eltekintve) sohasem pertraktálja.

A holland lapok kritikája komoly és kevés országban olyan független, mint itt. Egy példa. Egy híres színésznő jó barátságban van valamelyik nagy lap szerkesztőjével; ez azonban nem akadály arra, hogy a lapban az illető színésznő valamelyik szerepléséről kedvezőtlen kritika lásson napvilágot.

Leginkább a katolikus lapoknál állapítható meg, hogy kritikáikkal bizonyos erkölcsi befolyást is gyakorolnak olvasóikra. A kissé frivol színdarabokat szívesen megrójják és lebeszélük olvasóikat a darab megtekintésétől. Így néhány film is úgyszólván indexre került bennük. A többi, valamint a semleges lapok teljes jelentést adnak kritikai észrevételekkel.

A pénzügyi, kereskedelmi és hajózási tudósításoknak a holland lapok különböző mértékben szentelnek teret. A nagy lapok sokat és mélyrehatóan írnak e kérdésekről (a kereskedelem fő foglalkozási ága Hollandiának), a kisebb lapok úgyszólván csak a tőzsdei árfolyamok listájára s az értékpiacon jellemzésére szorítkoznak, hiszen az érdekeltek úgyszólván a sajtólapjaikból tájékozódnak.

Ennyit a fontosabb rovatokról. A gyarmatügyek rovatát, a tanügyi, egyházi, földművelésügyi krónikát, a tudományos, orvosi,

női, gyermek, sport és egyéb rovatokat, valamint a személyi és egyesületi híreket csak éppen megemlítem.

Van azonban még egy rovat — mely más országok egyes lapjaiban is időnként felbukkan —, de úgy bevezetve és olyan terjedelemben, mint Hollandiában, nincsen rendszeresítve. Ezt az olvasók számára fenntartott résznek nevezhetném, mely annyira népszerű itt, hogy szinte már kétségbeejti a szerkesztőt. A nyárspolgárok legtöbbje azt képzei, még a legrosszabb stilszta is, hogy a közéletnek ő is «kész munkatársa». Nincs olyan tárgy, amiről egyikük-másikuk ne akarna véleményt mondani. Mindenki úgy érzi, hogy joga van kritizálni vagy megjegyzéseket fűzni a közélet minden eseményéhez. Mint akiről Romain Rolland azt mondja, hogy a legnagyobb könyvnyűséggel intézi el a megoldhatatlan problémákat s mindennap újra felfedezi Amerikát. Megváltoztatják a villamos útirányát? Elmondja, hogyan lehetett volna jobban. Ha egy kutya egész éjjel ugatott az utcán, ő módot ajánl ennek megakadályozására. Ha rendszerint lehetetlenül hosszú hozzászólásai nem akarnak megjelenni, ez éppen nem szegi kedvét s változatlan hévvel fog írni újra. E kis kéziratokért nem jár honorárium, de ez nem bántja. Ő írni akar, nyomtatásban szerepelni és írni fog teljes odaadással, hallatlan kitarással. Művét, ha nem a saját neve alatt írja, akkor beszédes álnevet használ: Egy jó polgár, Egy hűséges olvasó stb. Megpróbálták korlátok közé szorítani ezt az irodalmi áradatot. Az egyik újság oly apró betűkkel szedette a beküldött terjengős cikkeket, hogy szinte lehetetlen volt elolvasni. Ez kissé észretérítette a bőbeszédű külmunkatársakat. E beküldött cikkekért nem felel a szerkesztő, de néha rövid megjegyzést fűz hozzájuk. A beküldött cikkek gyakran vitára vezetnek s ez folyik, míg a szerkesztő meg nem unja. Az olvasók kérdéseket is intéznek az újsághoz s a szerkesztőség közvetítésével többé-kevésbé hivatott személyektől kapják meg a választ.

Lássuk ezek után a hírszerzés forrásait. Először a sajtóügynökségeket, melyeknek a lapok előfizetői. Hollandiában több sajtóiroda szállítja a híranyagot. A külföldiek közül a *Havas*, *Reuter*, *Wolff*, *Belga*, *Stefani* és mások nyakra-főre küldik mindenféle eseményekre kiterjedő tudósításaikat, melyeket a lapok szorgalmasan közölnek. A hírek kiválogatásában nem szerepelnek pártszempontok. Háború alatt mindent, amit az ügynökségek nyújtottak, válogatás nélkül közöltek, úgyhogy ez gyakran az igaz és téves hírek keverékét eredményezte.

Ami a sajtó és a hatóságok viszonyát illeti, ez általában elég jó, noha tevékenységük ellentétes irányú. A sajtó a legnagyobb publicitást keresi, a hivatalok lehetőleg mindent szeretnek eltitkolni. Néha kikerülhetetlen a vélemények összeütközése, azonban — hála a sajtó

szervezettségének — eljutottak a mindkét felet kielégítő középút «modus vivendi»-jéhez.

A nagy városokban az a megállapodás, hogy a rendőrség tudta nélkül semmit sem közölnek, viszont a rendőrség közli velük a részletes, sőt bizalmas adatokat is, amelyek a folyamatban lévő nyomozások érdekében nem hozhatók nyilvánosságra. Az újságírók tehát igen tájékozottak, azonban vigyáznak arra, hogy a közönség érdeklődésének kielégítése közben ne nehezítsék a rendőrség munkáját.

Míg pl. Franciaországban a fontos cikkek majdnem mindig alá vannak írva, addig Hollandiában még mindig inkább a névtelenség rendszere uralkodik. A szerkesztés nyelve az ősi *mi*-kifejezést használja. Igaz, hogy e rendszert eltérően ítélik meg, de általános az a felfogás, hogy bár több személy működik össze a szerkesztésben, mégis kifejezésre kell juttatni az újság oszthatatlan egységét. Ez nem akadályozza, hogy a közönségnek meglegyenek a kedvelt újságírói.

A holland lapok elsősorban a hirdetésekben élnek. Ez könnyen arra vezethetne, hogy a hirdető érdekei befolyásolják a szerkesztőt. Azonban az újságok ezt mégis elhárítják, mert a közönség hamar észrevenné ezt, ami azonnal lerontaná az újság presztizsét. Még olyan cikkeket sem találunk soha a lapban, amelyek szenzációs történet elmondásával tévesztenék meg az olvasót, kiderülvén a cikk végén, hogy valamely cég hirdetéséről van szó. A nagy lapok munkatársai mintha egyáltalán nem is ismernék újságjuk üzleti oldalát. Pár évvel ezelőtt a legnagyobb rotterdami újság (Nieuwe Rotterdamsche Courant) megengedte magának, hogy éles kritikát hozzon a különböző mozik előadásairól. A mozik 6 hónapig nem hirdettek a lapban s ez 30.000 forint veszteséget okozott az újságnak. De az erkölcsi győzelem a sajtó maradt, mert a mozik végre is újra elhelyezték hirdetéseiket a lap hasábjain. Így őrizte meg függetlenségét Hollandia egyik legnagyobb lapja. De a kisebb s még az anyagilag gyenge lapok is meg tudják őrizni véleményük szabadságát.

A kis lapok jelentősége a helyi hírekben rejlik. Ezeket a nagy lapok nem adhatnák olyan terjedelemben és bőségben. Vannak jellegzetes helyi lapok. P. van Duiveland külügyminiszteri sajtófőnök írja egy könyvében, hogy a német követnek sokkal több dolgot adott a holland újságok elolvasása, mint előbb Angliában az angol sajtóé, mert míg itt elég volt a főlapokat átnézni, addig Hollandiában a kis lapokat is figyelemmel kellett kísérnie, mert ezekben is elégszer található a kérdések eredeti megvilágítása.

Általában a kis lapokat csak néhány munkatárs állítja össze, de kemény munka számukra a hírek és tudósítások káoszából minden jelentősebb eseményről tömören számotadó jó újságot formálni. Gyakran a kis lapoknak is vannak városi levelezőik, akik rendszerint

több lapnak küldik el azonos szövegű jelentéseiket. Egy neme ez az újságírói «konfekciónak», azonban érdeme, hogy így a kis lapok is közölhetnek eredeti tudósításokat.

A holland újságírók szervezete érdemel még említést. A legtöbb holland újságíró tagja az általános újságírói egyesületnek, amelynek nincs pártpolitikai színezete. Vannak katolikus, protestáns, szocialista tagjai, sőt egy kommunista tagja is. Az egyesület a tagok erkölcsi és anyagi érdekeit védi, megalapozta a nyugdíjügyet s rendeztette az újságírói fizetéseket. Szorgalmazza az újságírók egyetemi oktatását, örködik a sajtó, a közönség és a hatóságok közötti jó viszony felett.

Az említett újságíró egyesület tagja az *újságírók nemzetközi szövetségének*, amely 1930-ban Berlinben gyűlést tartott és az újságírók közti vitás ügyekben (részben nemzetközi ellentétek esetére is) Tribunal d'Honneur-t létesített. E bíróság 1931-ben alakult meg Hágában különböző országok sajtójának előkelő képviselőiből.

Van külön katolikus újságírói szervezet is, tagjai azonban az általános egyesületben is benne vannak, úgy, hogy működésére sajtópolitikai szempontból alig van szükség. Az újságok igazgatói is egyesületbe tömörültek, de szervezetük érdekeik eltérő volta miatt gyenge. Nemrégén nyomdász-sztrájk volt kitörőben. A szocialista sajtó igazgatója otthagytta az egyesületet s így az egyesülés elvesztette egyetemes jellegét.

Az első újságírónő 1885-ben tűnik fel *Henriette van der May* személyében. Nemrégén ünnepelték 80-ik születésnapját. Tizenegy évig működött a Middelburgsche Courant-nál, mely annakidején híres szabadelvű lap volt. Ő a külpolitika eseményeit kommentárta és egyben irányította az irodalmi és művészeti rovatot. Évente kétszer hivatalos ismertetést írt a tartományok tanácsáról. Érdekes megemlíteni, hogy mikor e megbízatásról szó volt s 12 pályázó közül Henriette van der Mayra esett a választás, női megbízott kiküldetéséhez előzően a képviselőkhöz kellett fordulni jóváhagyás végett. Ez az első újságírónő egyúttal a főszerkesztő állandó helyettese is volt.

Van der May óta azonban alig találkozunk az újságírói pályán ismertebb nevű újságírónővel. Adataim szerint most a legalább 700 főnyi holland újságíró között legfeljebb 25 nő. Ők is többnyire csak a női rovatban dolgoznak, nem mintha a nő nem volna alkalmas újságírói pályára, de a legtöbbje mire magasabb állást elfoglalhatna, férjhez megy.

Nevezetes sajátossága a holland viszonyoknak, hogy ismeretlen a helyreigazítás *joga*. Ilyen törvény hozatalának soha senki sem érezte szükségét. Az újságok készséggel közlik az olvasók helyreigazításait. Ezt már azért sem tagadják meg, mert félnek, hogy ebben az esetben a konkurens laphoz fordul az, aki megsértve érzi magát.

Érdekes, hogy Hollandiában *nincsenek sajtótörvények*, de nincsenek szenzációs sajtóperek sem. Ezt igen kevés állam mondhatja el magáról. A sajtószabadság az alkotmány 7-ik §-ában van kimondva: «Senkinek sincs szüksége előzetes engedélyre, hogy véleményét és érzelmeit sajtó útján nyilvánosságra hozza, minthogy mindenki felelős a törvény értelmében». Ez az elv *kizárja az előzetes cenzúrát*. Az ember felelős marad azért, amit írt, de e felelősség nincs törvénnyel szabályozva. A rendes törvények alá tartozik. Hogy a jogrend megsértése szóban vagy írásban történik, az a törvény szempontjából egyremegy. A szó vagy írás útján elkövetett rágalalmazást egyformán büntetik. Ugyanilyen egyenlő elbírálásban részesül az ország semlegességének veszélyeztetése, a hűtlenség, a társadalmi rend, az erkölcsiség megsértése stb., akár sajtó útján, akár más módon követték el.

Bizonyos, hogy az újságíró hivatkozhatik arra, hogy a közérdeket akarta szolgálni s ez a védekezés olykor el is fogadtatik. Azonban a németalföldi törvények nem ismerik az újságírók hivatásbeli mérlegelési jogát.

A városok időnként megkísérelték, hogy a sajtó szabadságát a lapok terjesztése ellen kiadott rendeletekkel korlátozzák. Azonban a holland legfelsőbb bíróság az alkotmány 7-ik §-ára hivatkozva minden alkalommal megsemmisítette az új rendeleteket.

Az újságírók kellő felkészültsége érdekében szervezetük belátta, hogy az újságírókat a művelt társadalmi osztályokból kell venniök. Minimális képzettségnek a középiskola elvégzését tekintik.

Arra, hogy az újságírásra hivatásos és szakszerű újságírók képeztesenek — mintegy szakiskolában —, a hollandok nem vetnek súlyt, inkább a széleskörű általános ismereteket, a jó nevelést és a nagyobb műveltséget kívánják meg, míg a mesterség legjobb iskolájának magát a szerkesztőséget tartják.

Az elmúlt tanévben képesítették az utrechti állami egyetemen az első újságíró-magántanárt *W. N. van der Hout* személyében. Előadásait meg is kezdte *Publicitátslehre* címen. Mintegy 60 főnyi hallgatósága között voltak már hivatásos újságírók is, de többnyire jogász, irodalomtörténész, egyetemi hallgatók, gyarmati államhivatalnok s néhány történész. Az első semester szép sikerrel végződött.¹

A nagy lapok főmunkatársainak társadalmi pozíciója elég kedvezőnek mondható. Fizetésük ugyan nem magas (melyik intellektuális körben az?), de azért nem kevesebb, mint egy magasabb állami hivatalnoké. Legújabbán kollektív munkaszerződési javaslatról tárgyalnak, mely az újságírók pozícióját biztosítani célozná. Fizetési alapul

¹ Van der Hout előadásait végtelenül érdekes nemzetközi újsággyűjteménynek bemutatásával illusztrálta.

már most is a kiadók és újságírók egyesülete által megállapított minimális összeg szolgál. Egy elsőrendű biztosítótársasággal kötött szerződés alapján a nyugdíj is biztosítva van (az özvegyi nyugdíj-ellátást most akarják rendezni).

A holland újságíró sokkal kevesebb kedvezményt élvez, mint külföldi kollégái. A vasutakon pl. nincsen sem ingyen, sem félárú jegye. És számos nagy lap még a kritikusoknak küldött színházi és hang verseny-ingyen jegyet sem fogadja el, hanem ugyanannyiért, mint más, maga váltja meg, hogy szabad véleménymondásában feszélyezve se legyen.

Hettyey Vilma.